

Kuinka pääsen maantieteilijäksi? Yliopistojen pääsykokeet uudistuvat 2025

<https://doi.org/10.30677/terra.146249>

Yliopistojen opiskelijavalinnat ovat herättäneet keskustelua viime vuosina useassa eri käänteessä. Milloin on puhuttu pääsykokeiden poistamisesta kokonaan ja valintojen tekemisestä vain ylioppilaskoetulosten pohjalta, milloin taas pandemian aikaisista verkossa toteutettavista etäpääsykokeista ja milloin taas lukiolaisten aina vain aikaisemmasta nuorena tehtävistä koulutusvalinnoista, jotka ratkaisevat oman koulutuspolun tienhaarat kaukana tulevassa. On puhuttu niin pääsykokeiden järjestämisen kustannuksista, ja on puhuttu kokeilaiden stressistä esimerkiksi heti rankan ylioppilasvuoden jälkeen, mutta on puhuttu myös paljon siitä, että löytävätkö nuoret heille sopiville opintoaloille ja toisaalta saavatko oppiaineet ja koulutusohjelmat sellaisia opiskelijoita, joita ala kaipaa ja joiden koulutettavuus alalla on hyvä – eli toisin sanoen ovatko opiskelijat riittävän hyviä.

Kaikissa näissä velloneissa keskusteluissa on puhuttu niin kokelaan näkökulmasta, että kuinka hän voi lisätä mahdollisuuksiaan päästä haluamalleen alalle tai haluamiinsa opintoihin, kuin myös oppiaineiden tai kokeen järjestäjän näkökulmasta. Yhteiskunnan näkökulmaa on tuotu esiin muun muassa edellä mainittujen kustannusten näkökulmasta, mutta myös siitä, että saako yhteiskunta pitkällä aikajänteellä oikeat osaajat oikeisiin paikkoihin ja oikeisiin tehtäviin.

Vuoden 2020 todistusvalintauudistuksen jälkeen yliopistojen on tullut valita vähintään puolet opiske-

lijoista todistusvalinnan kautta. Tämä aiheutti melko pian sen, että yhä aiemmassa vaiheessa lukio-opiskelijat tekivät sellaisia opintovalintoja, jotka todistusvalinnan laskukaavoissa toimivat heille edullisesti. Lukio-opiskelijat alkoivat siis optimoimaan lukion kurssivalintojaan, mikä osoittautui monelle opiskelijalle liian kuormittavaksi. Todistusvalintaa ollaan uudistamassa vuonna 2026, millä pyritään siihen, että lukio-opiskelijan kurssi- tai ainevalinnat eivät liikaa rajoita nuoren hakeutumista eri aloille myöhemmin. Yliopistoilla ja niiden eri oppiaineilla on mahdollisuus säätää, mitä ylioppilastutkinnon kokeita pisteytyksessä arvostetaan ja painotetaan. Vuodesta 2026 alkaen maantieteen todistusvalinnassa pisteytetään kaikilta hakijoilta äidinkielen, maantieteen ja matematiikan (pitkä tai lyhyt) ylioppilaskokeet, ja ne tuottavat eniten pisteitä. Erityisesti äidinkielen ja maantieteen koearvosanat tuottavat suhteellisesti eniten pisteitä. Lisäksi pisteytetään kaksi muuta ainetta erilaisin painotuksin, mutta oleellisesti kaikilta mukaan laskettavia äidinkieltä ja maantiedettä vähemmän. Maantieteen todistusvalinnan osalta merkittävin muutos on tapahtunut matematiikan painon selkeänä vähenemisenä ja äidinkielen painon lievänä nousuna. Lisäksi jatkossa valinnaisten kokeiden pisteet voivat koostua esimerkiksi kahdesta muusta reaalikokeiden aineesta. Aiemmin oli yksi kieli ja yksi muu reaaliokoe. Nämä muutokset vuodelle 2026 vahvistavat sitä, että maantiede oppiaineena kaipaa opiskelijoita erilaisilla pohjatiedoilla, koska

maantieteilijöiden työkenttä on laaja ja moninainen, ja monenlaisia osaajia tarvitaan. Keskeisenä säilyy edelleen se, että suoritettu maantieteen ylioppilaskoe tuottaa merkittävän osan pisteistä.

Jos vähintään puolet uusista yliopisto-opiskelijoista valitaan todistusvalinnalla, niin muita yliopistoon hakeutumisen reittejä ovat siis pääsykoe, joka on todistusvalinnan jälkeen toiseksi merkittävin, sekä erityyppiset erillisvalinnat, joita ovat esimerkiksi avoimen yliopiston opintojen tai kansallisen tai kansainvälisen kilpailumenestyksen perusteella hakeminen. Esimerkiksi maantieteessä on kansallinen maantiedekilpailu sekä kansainvälisesti maantieteen olympialaiset. Kansallista maantiedekilpailua järjestää Biologian ja maantieteen opettajien liitto, BMOL, ja maantieteen olympialaisia puolestaan järjestää The International Geography Olympiad (iGeo), mutta Suomen joukkueen valinnasta vastaa BMOL, ja joukkueen valmennusleiristä vastaa Helsingin yliopiston geotieteiden ja maantieteen osasto.

Aiemmin oli valtakunnallisesti kullakin maantiedettä tarjoavalla yliopistolla omat pääsykokeensa. Muutamia vuosia sitten tätä kehitettiin niin, että koe on kaikille yhteinen eli valtakunnallinen. Näin kokeen laadinnan vastuuta ja kuormittavuutta pystyttiin jakamaan ja yksittäisen yliopiston näkökulmasta keventämään. Hakijan näkökulmasta etuna oli, että hän pystyi nyt osallistumaan pääsykokeeseen itseään lähimpänä tai sopivammin saavutettavissa olevassa yliopistossa, vaikka hakisikin ensisijaisesti aivan toiseen yliopistoon. Samalla useaan yliopistoon hakeminen maantiedettä opiskelemaan helpottui hakijan näkökulmasta. Toki hakijan tulee pohtia, mihin yliopistoon hän hakee ensisijaisesti. Valtakunnallinen maantieteen pääsykoe on ollut käytössä siis muutamien vuoden ajan, ja se on maantieteilijöiden laatima ja sillä haetaan vain maantiedettä opiskelemaan. Nyt tekeillä oleva pääsykoeuudistus mullistaa tämän.

Suunnitellussa uudistuksessa, joka tulisi voimaan 2025, ei olisikaan enää oppiainekohtaisia pääsykokeita, vaan erilaisten pääsykokeiden määrä tippuisi valtakunnallisesti yhdeksään kokeeseen. Samalla kokeella haettaisiin siis useille aloille ja useaan koulutusohjelmaan. Suunnitelmissa on, että kussakin yhdeksässä kokeessa on yhteinen koeosio kaikille hakijoille. Yhteisen osion tarkoitus olisi mitata kyseisen kokeen aloilla tarvittavia yleisiä taitoja ja osaamista. Tämän jälkeen kokeessa olisi lisäosioita, joilla mitattaisiin erityisempää osaamista. Se mihin lisäosiin hakija kokeessa vastaa, riippuu mille kokeeseen kuuluvalla alalla hän on hakemassa. Tavoitteena olisi, että mahdollisimman paljon kokeesta olisi konetarkistettavia eli esimerkiksi monivalintakysymyksiä. Tällä hetkellä käydään keskustelua siitä, että voiko kokeessa olla tai kuinka paljon voi olla tekstivastauksia eli esseekysymyksiä. Nämä olisivat

tärkeitä erityisesti aloilla, joilla kirjoitustaito ja tekstin välityksellä argumentointi ovat tärkeitä taitoja.

Alustavien luonnosten mukaan maantiede kuuluu si samaan pääsykokeeseen biologian, geotieteiden, maataloustieteiden, metsätieteiden, elintarviketieteiden ja ympäristötieteiden kanssa. On kaavailtu, että kokeen yhteisessä osiossa testattaisiin kuvaajien ja taulukoiden tulkintaan liittyviä taitoja. Lisäksi yhteisessä kokeen osassa olisi noin neljä vaihtoehtoa, joista hakija vastaisi valinnaisesti kahteen: biologian perusteiden tehtävä, luonnonmaantieteellinen ja geotieteellinen tehtävä, fysiikan ja kemian perusteiden tehtävä sekä soveltava tehtävä yhteiskunnasta ja ympäristöstä. On todettu, että kokeessa mukana olevat alat valmistavat opiskelijoita monenlaisiin tehtäviin, ja opintoihin voi tulla erilaisilla pohjatiedoilla. Siksi on alustavasti nähty, että hakijat voisivatkin vastata omien vahvuksiensa ja kiinnostustensa pohjalta eri valinnaisiin kysymyksiin, ja tulla sitä kautta valituksi hakemalleen alalle. Ainoastaan biologialle ja ympäristötieteille on suunniteltu kokeeseen omaa lisäosaa.

Yliopistojen opiskelijavalinnat tulevat siis kehittymään paljon lähivuosina, mikä tulee vaikuttamaan siihen, kuinka maantieteen opinnoista kiinnostuneet hakeutuvat maantieteen koulutusohjelmiin. Maantiede on ollut jo pitkään niin sanottu hakupaineala, eli hakijoita on paljon verrattuna aloituspaikkoihin ja opiskelupaikoista syntyy kilpailua. Tämä tulee säilymään jatkossakin, eli maantieteen opinnot tulevat kiinnostamaan monia jatkossakin. Tähän ei ole näkyvissä muutosta. Toivottavasti muutos todistusvalintojen pisteytyksissä näkyy maantieteen ylioppilaskokeen kiinnostuksen kasvuna, kun muun muassa pitkän matematiikan painoarvo laskee useiden alojen osalta. Viimeiseksi en voi olla mainitsematta sitä, että maantieteen opettajiksi tähtäävät ovat tärkeä hakijaryhmä ja valmistuneiden osalta yhteiskunnallisesti tärkeä ammattiryhmä, mutta ainakaan rakenteellisesti tämä ei näy todistus- tai pääsykoevalinnoissa, vaan hauissa on vahva maantieteen sisällöllinen painotus sekä yleisten akateemisten taitojen painotus. Hakija voisi olla erinomainen juuri maantieteen opettajan ammatissa, mutta tätä ei tällä hetkellä pääse osoittamaan millään keinoin maantieteen opiskelijavalinnoissa. Voisiko maantieteen aineenopettajankoulutukseen ja opettajan ammattiin tähtääville olla omia hakuväyliään, hakukiintiöitä ja mahdollisesti soveltuvuushaastatteluita? Maantieteen alan kiinnostavuus ja houkuttavuus on kuitenkin usein riippuvainen siitä, millainen opettaja ja maantieteestä innostunut maantieteilijä lukio-opiskelijoilla on ollut. Tämä on usein havaittu keskusteluissa uusien maantieteen opiskelijoiden kanssa.

PETTERI MUUKKONEN
Terran päätoimittaja